



- Jono Radvano *Radviliada* ir Kristijono Donelaičio *Metai*: palyginamoji analizė

Kūrinių epochiniai ir politiniai kontekstai

- Renesanso herojiškasis idealizmas ir Apšvietos etinis nuosaikumas. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės politinės tautos ideologija ir Prūsijos Mažosios Lietuvos regionizmas.



Radviliada

- Virtinė ilga iš jos atsiranda ainybė
lietuvių-šita valdovų gentis; juk nuo
Baltijos iki Juodosios valdo lietuviai
žemes, o šlove ir Olimpą pasiekia
- (Radviliada I, 37-39)

Metai

Ak lietuvininkai, širdingi mano broleliai!
Ben nesilyginkimakliems šio svieta
bedieviams

Ir n'atbokim, kad į mus žiūrėdami bloznai
Šypsos ir glūpus štukius pramanydami
juokias

(Rudenio gėrybės, 885-888)

Kūrinių autorystė – tematikos lėmėja

- Radvanas – LDK didiko, karvedžio (Didžiojo etmono) Mikalojaus Radvilo Rudojo klientas. Donelaitis – Mažosios Lietuvos kaimo parapijos liuteronų kunigas.

Radviliada

- Nors apie tavo žygius po Europą ir barbarų kraštą garsas skersai išilgai iš trilypio rago pasklido, ryšiuosi savo giesmėm vis viena, Didysis, sudėti tavo garbingus vardus ir karus, ir šlovę nemarią
- (Radviliada I, 18-21)

Metai

- Tu žmogau nieking! Mokykis čia pasikakyt ir pasisotindams gardžiai n' užmiršk savo Dievą
- (Pavasario linksmybės, 63-64)

Kalbinė aplinka

- Daugiakalbystė renesanso Lietuvoje. Lotynų kalbos, kaip pagrindinės LDK rašto kalbos ir lietuvių “romėniškosios” kilmės liudininkės, diegimo pastangos. Dvikalbystė Mažojoje Lietuvoje. Lietuvių kalba – apsauga nuo germanizacijos ir esminė identiteto skirtis.

Tautinio epo ženklai

- Poemos – unikalūs tautiniai epai kultūros ženklų prisodrintais naujaisiais laikais. Herojus ir bendruomenė amžinybės ir universumo modeliuose.
- Herojaus individualizmas ir bendruomenės elgsenos modelių tipizacija

Skirtingi visatos ir kraštovaizdžio vaidmenys

*Dangiškom temom rašę
kūrinius pavaizduoja
mėnulį,
saulės slinkimą dangum ir
padangių erdves,
vandenynus
ir kitados ištisai
negyvenamos žemės
gimimą.*

*Jau saulelė vėl atkopdama
budino svietą
Ir žiemos šaltos triūsius
pargriaudama juokės.*

Erdvė poemose

- *Radviliados* žemė - mažytė sala pasaulio vandenyne; beribis LDK renesansinis pasaulis tarp vandenų. Metų erdvė: ir žemės ir jūros nepažįstanti uždara (“pas kakalį šiltą”) Donelaičio žemdirbių bendruomenė.

Laikas poemose:

- Istorinė - linijinė renesanso savimonė ir ciklinis *Metų* pasaulis. *Radviliados* istorizmas ir *Metų* aistoriškumas.

Renesanso topika ir žmogaus samprata Radvano Radviliadoje.

- Jūra – renesanso literatūros emblema. Žmogus – keleivis gyvenimo jūroje, plaukiantis į ramybės uostą krante.
-

Nejau jau žemė arti? Būk sveika, mylimiausioji žeme!
Jau tarp hiantų salų begaliniais sąsiauriais plaukiam,
Aonų jūros bangas tiek laiko irklais vagoję.
Štai ir ramybė laukta: prie krantų vanduo tik liūliuoja,
Mes priartėjam visai prie tvirtos žemyno pakrantės,
Ir nenauja eldija, atviruos vandenys nukamuota,
Uostan įplaukia linksmai apkaišyta kaip pridera priekiu
(Radviliada IV, 543-548)

Apšvietos diskurso ypatumai

- Darbo, valgio, etc., kodai – identiteto ženklai. Kodėl *Metuose* nėra pagrindinio herojaus ir jo istoriją pasakojančio siužeto? Žmogus – Dievą šlovinančios kūrinijos detalė. Dialogo svarba.

Pavasario linksmybės 63-97; 120-133;

Religinio identiteto atspindžiai poemose.

- *Radviliados* Radvilas Rudasis - Reformacijos laikų tikėjimo karys ir teisingojo “senojo” (=protestantų) tikėjimo gynėjas, “teisingumo sargybinis”.

*Ak, ateis ta diena, kai senasis tikėjimas Kristaus
žemę iš naujo regės! Tad greičiau sklaidykitės, tamsos:
žilas Tikėjimas grįš, o jau, Radvila, tąkart laikykis!
Kristaus tikėjimą gink, negailėdamas savo sveikatos:
Įsiūtis karą pradės ir tarytum hidra kietaširdė
gąsdins ir šnypš dar garsiau, ir visom pajėgom pasipriešins.
Radviliada I, 325-333*

Apšvietos amžiaus pietizmo elementai

- Protestantiškosios (liuteroniškosios) darbo etikos filosofijos branda Donelaičio *Metuose* ir pietistinis (surinkiminis) pamaldumas.
- Dieviškosios lemties absoliutizacija: “kožnas tur, kaip Dievs jam skyręs yr, pasikakint”.
-